

VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB

Laklia Vendel: NAGYVÁROSI SZERELEM

S. R-nek

Pesten történt, amit most hallotok,
ilyen regényes dolgok csak ott történnek,
a Klotild-palota árnyékában,
a Petőfi Sándor utca közelében.

Bánatos szívű írók gyakran mondják,
hogy a nagyvárosban ismeretlen a szerelem,
de ez csak egy régi, budapesti irodalmi előítélet,
s tavaly áprilisban Krúdyra és Máraira határozottan rácăfolt az élet.

A szerelem ott rejtőzik a metropolisz minden mikroszegletében,
s ez nem az utcán kószáló romantikusok utópiája,
hogy mégis ritkán láthatod meg a vágyat a városlakók szemében,
arról gondoskodik a nagyvárosi tér heterotópiája.

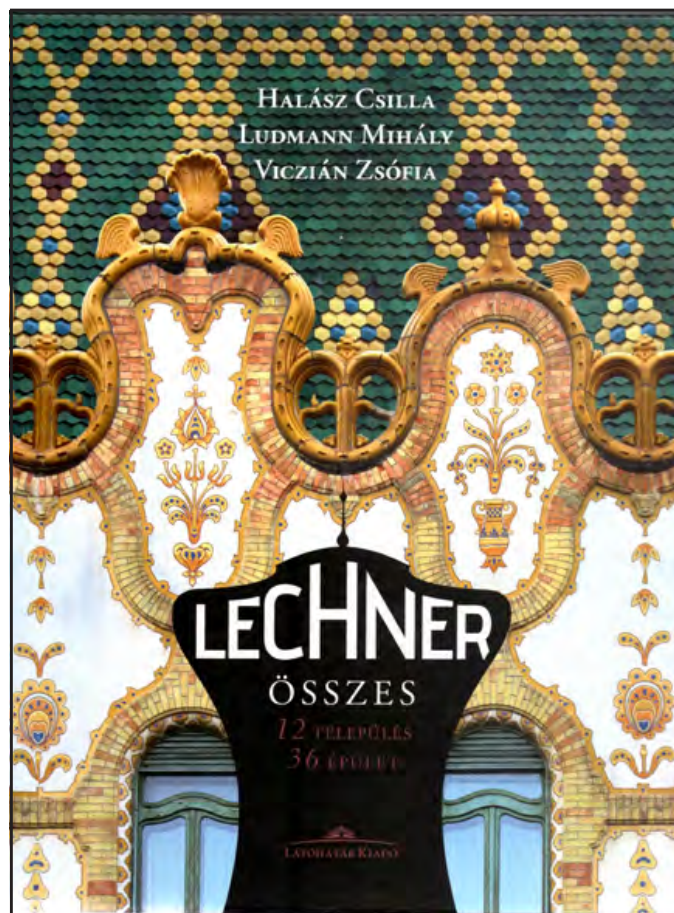
Én is hiába üldöztem a boldogságot magánkéjlekban, kollégiumi
vagy nászi ágyon,
villamoson, omnibuszon vagy elfüggönyözött hintó szűkös rejtékében,
s végül az Erzsébet-híd pesti oldalán Veled léptem túl a puszta vágyon,
a Ferenciek terén egymásra találó tekintetünk interaktív erőterében.

Nem tudom, hogy Gellért püspök látott-e bennünk Budáról,
hogy felismerhetett-e minket a város sűrűjében, jogos a kétely,
biztos csak az, ami hiányzik minden várostörténeti monográfiából,
nekem a Te szerelmes tekinteted a nagyvárosi szívólvasztó tégely.

A ROVATOT SZERKESZTI: KIRSCHNER PÉTER

A CIGÁNY CSÁSZÁR PALOTÁJA

Buza Péter

Az író, újságíró, művelődéstörténész, a magyar anekdotakincs kötetekbe rendezője, Tóth Béla – így utólag talán némi meglepetésünkre – nem ismerte fel Papszinak a nemzeti építészet formálásában betöltött korszakos szerepét. A millennium évkörében, szóban és írásban is „a cigány császár palotájaként” sajnálta le Lechner Ödön szokatlan karakterű alkotását, az Iparművészeti Múzeum gazdag formavilágú épületét.

Bajban vagyunk mi bizony a nemzeti építészet fogalmának meghatározásával. Hát még gyakorlatának sokszor valóban meglepő jelenségeivel. Lechner esetében különösen. Hiszen személyében joggal ünnepeljük a magyar szecesszió nagy hatású, iskolateremtő építészt, miközben nem szembesítjük ezzel a ténnyel azt a másikat, hogy ez az 1800-as évek végén kibontakozó európai stílusirányzat már a nevében is a szakítást testesíti meg mindazzal, ami addig volt. Az akadémikus ízlésben fogant régivel. (Szecesszió = kivonulás). Szó sincs itt bizony nemzetről, gyökerekről, visszatérésről. Arról már nem is beszélve, hogy bár Papszi esetében vitathatatlanul erős francia hatásra alakult ki az a sajátos stílus, amit a modern időkben szokásosan magyar szecesszió-nak neveznek – miközben maga az irányzat s jellemzői német-osztrák irányból közelítették meg a Lajtán-túlt –, aligha kérdés, hogy szűk két generációnyi idővel szabadságharcunk véres leverése után csak erős gyanakvással lehet vonzónak találni egyszerre azt, ami nemzeti s azt, ami Ausztriából közeledik.

Lechner persze polgár. Apja ügyvéd és téglagyáros, egész népes családjában német gyökerű, az árvalányhajás hazaszeretetet soha nem lehetett természetes eleme családi beszélgetéseiknek.

Újabb pazar kiállítású kötet született idén munkásságáról. Hárman jegyzik a „Lechner összes”-t: *Halász Csilla*, *Ludmann Mihály* és *Viczián Zsófia*. Az ambiciózus cím azt a szerkesztői szándékot üzeni, hogy itt mindent megtaláljon az olvasó, ami jeles építésznünkkel kapcsolatban elmondható, megmutatható. S valóban, ha mindent nem is, a teljesség esetleges hiánya nem okoz csalódást. Azt hiszem, ez lett az első Lechner-lexikon a művek áttekintése szempontjából feltétlenül az.

Tizenkét település harminchat épületéről esik szó részletesen a kötet első egységében, de összegyűjtötték elpusztult s meg nem valósult műveit, terveit is – nem tudom, sokalljam vagy keveselljem, hogy ezek száma meghaladja a ma is élénk, körénk, mellénk magasodó harminchatot. Azt viszont tudom, hogy miközben két-három évtizede Lechner dicséretéről szól minden budapesti útikönyv és építészettörténeti esszé, pompás alkotásai közül itt, a magyar fővárosban gyakorlatilag egyetlen épülete ép és egészséges csupán. A kőbányai Szent László templom. S közben a „cigány császár palotája” is hiába vár arra, hogy az ország valamelyik császáranak végre ne csak részei aláducolására, koronájának lebontására, működtetése infrastruktúrájának toldozására-foldozására fussa a figyelméből.

Hajrá magyarok!

Amúgy Papszit – Japán kávéházbeli társasága, barátai, kollégái, a közönség s a kávéház előtt sétáló, rajongással megbámult lányok és asszonyok nevezték úgy, ahogy korán elhunyt fia becézte az édesapját – nem bántotta Tóth Béla bővített bonmot-ja. Amit az író később, a Lechner rajongó *Lyka Károly* hatására nyilvánosan is visszavont egyébként. Az őshazát vélte ugyanis megtalálni a mester a messzi keleten. Díszítő motívumainak ihletforrása nem csak a magyar népművészet, de a hinduk világának mesés formakincse is. Nincs a minősítésben tehát semmi sértő. Gazdasági migránsként érkezett, száz s száz évek óta velünk élő honfitársaink művészetére mutatva őt ócsárolni – le is írta, ki is nyomtattatta ezt a véleményét – nem okoz neki fájdalmas sebeket, nem rombolja a presztízsét. Ennek hivatalos elismerését egyébként sem élvezte soha. Tanítványaitól, barátaitól kapta meg a minden alkotót éltető, életben tartó, nélkülözhetetlen elismerést. A „nemzet hivatalos építésze” cím az ő évtizedeiben is más(ok)nak jutott. De nem is harcolt rangért, kitüntetésért, hivatalos megdicsőülésért. Barátságos, mosolygós, bár barátai körében szenvedélyesen érvelő, vitakozó, de soha sem nyersen elszánt értelmiségi. Főleg, ha életének programjáról van szó: „mindig egy magyar nemzeti stílus megalkotása lebegett előttem.”

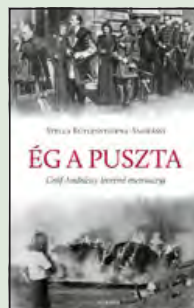
A kötet első felének gazdag albumában Viczián és Ludmann avatott hozzáértéssel tárgyalják a mester épületkategoróriánkénti alkotásait. Bérházait, közigazgatási s kereskedelmi palotáit, kastélyait, villáit, iskoláit, templomait. Az albumoldalakat követő esszékben külön fejezetet kap a Lechner–Zsolnay kapcsolat, aztán a nemzeti művészet és építészet fogalmának gondolköre, majd tanítványainak, követőinek, hatásának bemutatása. Az esszék sorát Halász Csilla fejezete zárja: Papszi életútjának sajtólenyomatát vizsgálja, idézi, elemzi.

Még egy eszmefuttatásra lapozhatunk rá végül (az adatszerű függelék elemek következnek már csak ez után) Lechner Ödön: Magyar formanyelv nem volt, hanem lesz című tanulmányát is beszerkesztették a kötetbe. (A Művészet 1906. évi évfolyama első számában jelent meg annak idején.)

A grandiózus vállalkozás végeredménye, a sokadik, de ezek közt rangos minőséget jelentő Lechner-könyv *Csillag István* művészeti szerkesztő gondos munkáját dicséri. ●

Lechner összes. Budapest, 1917, Látóhatár Kiadó, 6900 Ft

KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ

STELLA KUYLENTIERNA-ANDRÁSSY: ÉG A PUSZTA

Corvina Kiadó

Amikor 1919-ben a tizenhét éves svéd gimnazista lány, *Stella Kuylenstierna* beleszeretett a stockholmi magyar követség attaséjába, *Andrássy Imrébe*, és feleségül ment hozzá, nem sejtette, milyen sors vár rá. Nem tudhatta, hogy az egyik leggazdagabb magyar arisztokrata feleségeként főúri életet él majd a két világháború közötti feudális Magyarországon, és nem tudhatta, milyen drámai módon vet majd véget a háború ennek az életformának, hogyan kell majd menekülnie, pokoli körülmények között a puszta életét mentenie. A valódi élményeket és emlékeket megörökítő, páratlanul értékes és hiteles memoár és kordokumentum 1948-ban jelent meg Svédországban. Magyar fordításban most olvasható először.

Ára: 3490 Ft

A könyvFUGAbooks ajánlata

KESERŐ KATALIN (SZERK.): FELFEDEZŐ UTAK

Holnap Kiadó

Az ornamentalizmus átfogó, a műalkotást és a világot egységben látó szemléletet jelez, amely az épített környezet minőségét volt hivatott javítani. A kötet elsőként tesz kísérletet arra, hogy a díszítványokon keresztül mutassa be a magyar városok szecessziós épített örökségét. A könyv száznál több épület díszítőrendszerét ismerteti részletesebben, öt városközpont további kilencvenkét épületére tér ki és ajánlásokat fogalmaz meg az útvonalak folytatására. Arra is bátorítja az Olvasót, hogy egy séta alkalmával fedezze fel a bemutatott városokat, s figyelje a környező, kisebb települések árnyas mellékutcaiban rejtőzködő értékeit is.

Ára: 3900 Ft

FARBAKYNÉ DEKLAVA LILLA: SCHULEK FRIGYES

Holnap Kiadó

Schulek Frigyes (1841–1919) neve általában csak a Mátyas-templom és Halászbástya építészeként ismert. Származása, személyisége és életútja kicsit homályban van, csakúgy, mint a többi alkotása.

Farbakyné Deklava Lilla könyve elsőként mutatja be a 19. század második felének egyik legjelentősebb magyar építészét és műemlék-helyreállítóját, akinek munkássága európai mércével is figyelemre méltó. A kötet számos, eddig nem ismert tervet, fényképet és családi dokumentumot is publikál.

Ára: 9900 Ft